

Alaquàs vist a través dels anuaris i guies comercials (1879-1933)

FONTS DOCUMENTALS

Les fonts emprades en aquest treball són principalment dels anuaris publicats en l'últim terç del segle XIX i primer terç del segle XX.

En concret hem consultat els anuaris del *Comercio y la industria de Bailly-Baillière* des de 1879 fins a 1912, l'*Anuari de Batllés* de 1914, el *Anuario industrial y artístico de España* de 1929 i 1931, el *Anuario guía comercial* de 1930 i la *Guía comercial de València* de 1921 i 1922.

Així mateix hem transcrit l'acta de la reunió de l'Ajuntament d'Alaquàs del 29 de maig de 1854, per ser d'interés des del punt de vista sanitari.

Anuari Batllés. Només es coneix l'edició corresponent als anys 1914-1915 d'aquest anuari comercial, industrial i professional referit a les províncies de València, Alacant i Castelló, conté entorn de cinc-centes pàgines, editat per l'impressor Federico Batllés. Es tracta d'una guia en la qual apareixen els noms i adreces dels comerciants i industrials d'aquestes províncies, ordenats per sector de producció o professional. L'anuari està publicat en cinc idiomes, i agrupa la informació per localitats. Al principi de la publicació informa de les tarifes de correus, telègrafs, paquets postals, timbres de l'Estat, així com equivalències de mesures, peses i monedes, com dades útils per a l'exportació. També fa una ressenya geogràfica, històrica, estadística i artística de cada província. Inserix així mateix anuncis publicitaris. Al final conté un índex alfabètic de professions. L'àmbit geogràfic es circumscriu al País Valencià. Lloc de publicació: València, ISSN 2173-4410. Data 01/01/1914-31/12/1914. Idioma castellà. Exemplars 1, pàgines 479.

Anuari Bailly-Baillière. Bailly-Baillière va ser una llibreria editorial establida a Madrid el 1848 per Charles Bailly-Baillière, com a filial espanyola de l'editorial del mateix nom fundada a França pel seu pare, llibreter-editor des de 1827 de l'Acadèmia de Medicina de París. Un dels seus productes més singulars foren els almanacs i anuals com per exemple *l'Almanac Bailly-Baillière*, *Pequeña enciclopedia popular de la vida práctica*, precedent dels *Anuaris Riera* i del *Calendari Saragossà*. En 1912 es va fusionar amb l'editorial catalana Riera, com Bailly-Baillière-Riera. Reunits, amb seu central a Barcelona, que va publicar *l'Anuari general d'Espanya* fins al 1978. Charles, un dels tres fills de l'editor J. Bailly-Baillière, va obrir la filial del negoci a Espanya, instal·lant-se al número 11 del carrer del Príncep de Madrid en 1848. Després del seu matrimoni amb una espanyola, Carlos va castellanitzar el seu nom de pila, i ben aviat es va convertir en un dels més respectables llibreters de la capital d'Espanya, sent el primer en la llista d'ingressos de 1864. Funcionant com a empresa d'importació, traducció, edició i venda, el seu contacte amb les novetats en la medicina europea a través de l'empresa paterna, va suposar que la publicació d'algunes de les seues primeres obres com el *Tractat pràctic i elemental de patologia sífilítica i venèria* (1848) de Lucien Belhomme o el de *Medicina homeopàtica domèstica* (1850) de Constantin Hering, la convertiren en una editorial de referència obligada per als sanitaris, veterinària i zoologia, a Espanya; i en menor grau també en les àrees de literatura i humanitats. El seu prestigi editorial es va veure reconegut en ser nomenat llibreter de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, del Congrés de Diputats, de la Universitat Central de Madrid i llibreter de Cambra de les seues Majestats.

Tot i que com a impressor va col·laborar als inicis amb la impremta de Tomás Fortanet i Ruano, la impremta de Sordmuts (a partir de 1853) i la de Munuesa (el 1857), aviat va aconseguir cobrir les seues edicions amb la impremta pròpia instal·lada al barri de Chamberí. Tanmateix, el seu projecte més popular i ambiciós, pel qual seria històricament recordat el «Bailly-Baillière», va ser l'edició, a partir de 1879, de successius models i tipus de guia-directori a Espanya, la qual cosa va suposar la creació d'una imponent xarxa de corresponsals al territori peninsular i colonial espanyol.

Guía comercial de Valencia y su provincia. Premiada amb medalla d'Or en l'exposició de Barcelona 1888, amb medalla d'Argent en la de París 1889 i amb el gran Diploma d'Honor en el Concurs Internacional de Madrid de 1890. Any 5é de la publicació. Editada per «Bailly-Baillière e hijos».

Anuario Guía comercial e industrial de Valencia y su provincia. Fundada en 1915 i dirigida per Baldomero Cerdá Richard en 1930 i 1931.

Guía comercial, industrial, profesional y territorial con agenda de bufete Valencia y su provincia. Editada per Rafael Pascual Lacasa en 1920.

MÈTODE DE TREBALL

Hem traslladat la informació dels anuaris a taules mantenint la denominació en castellà tal com venia donada en els documents originals.

El mètode d'estudi utilitzat és el descriptiu i observacional de tipus transversal, emprant el mètode heurístic que després ens ha permés destriar les dades per poder agrupar-les de manera coherent. L'estudi abasta des de 1870 fins a 1933.

Tant els anuaris com les guies comercials no sempre donen la mateixa informació. Per exemple, de l'any 1888 informen qui és l'alcalde i en els anys següents no ho indiquen, tornant a informar de nou l'any 1899. En aquests casos, quan no hi ha informació, hem deixat la cel·la corresponent de la taula en blanc.

Tot seguit estudiarem per apartats el que hem extret de la bibliografia consultada. Per sistematitzar un poc la gran quantitat de dades, hem agrupat les professions referents a una mateixa matèria en un únic grup; per exemple, dintre de fuster comptem amb serradors ebenistes, fabricant de mobles, corbats, torneries, etc. En totes les cites apareixen els professionals amb nom i cognom.

Començarem l'estudi amb les professions relacionades amb l'Administració.

LA SANITAT

RELACIÓ DE PROFESSIONALS SANITARIS QUE APAREIXEN ANOMENATS EN ELS ANUARIS CONSULTATS DE 1860 A 1933¹.

Professions sanitàries	Professionals	Anys
Metges	Vicente Marzá Soriano ²	1860
	Manuel Vilar Algobia ³	1875-1887
	Carmelo Ramos	1888-1898
	Luis Alfonso	1899-1902
	Federico Vadía	1900-1902
	Fernando Reig Chisvert ⁴	1903-1914
	Ricardo Martínez Planelles	1914
	Federico Peiró Portalés ⁵	1914-1933
	Luis Sabater Fornés ⁶	1921-1967
Cirurgians	Juan Santaolaria Ribelles	1860
	Francisco Catalá Márquez	1879 – 1887
Farmacèutics	Nicolás Domínguez	1929
	Fernando Roca Jiménez	1930 fins ara els seus hereus
Veterinari	Cándido Muro	1930 – 1932

Taula 1. Relació de professionals sanitaris

En 1854 es publicà un Reial Decret on s'ordenava que totes les ciutats, viles i llocs del Regne havien de tindre assistència mèdica, quirúrgica i farmacèutica de professionals titulars, establint les categories primera i segona en funció de la població i del nombre de pobres que havien d'atendre⁷. En el preàmbul del Reial Decret⁸ es diu:

¹ *Anuaris Bailly-Baillere*. 1879 a 1911.

² A. MARCO, A., SANZ MARCO, V., SANZ PERSIVA, V.: *El Cens d'Alaquàs de 1860, Quaderns d'investigació d'Alaquàs*. 2023, p. 190. ID 282.

³ Arxiu General i Fotogràfic de la Diputació de València, Código D.2. Sanidad, Caja, 2.3.2, «Relación de médicos que ejercen en cada partido judicial», v.1, p.. 218 (1875).

⁴ *Gaceta de Madrid*, núm. 254, 11 Setembre 1905, p. 955.

⁵ *Guía industrial y artística de Levante: Albacete, Alicante, Castellón, Murcia, Valencia: Año 1930*, Ed. Rivadeneyra, Madrid, p. 466.

⁶ Don Luis Sabater Fornés, metge titular d'Alaquàs (1921-1967), *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, 2005. En els anuaris apareix nomenat per primera vegada en 1929.

⁷ *Gaceta de Madrid* núm. 467, 12 /04/1854 p. 1-4.

⁸ *Gaceta de Madrid* núm. 467, 12 /04/1854 p. 1-4.

[...] El principal fin de la reforma no es otro que el de generalizar la asistencia médica y los auxilios farmacéuticos de una manera ordenada y en lo posible uniforme, con la doble mira de conseguir que todas las clases de la sociedad encuentren en cualquier punto de la Monarquía los auxilios que sus dolencias reclaman, y que los profesores de los distintos ramos del arte de curar obtengan, sobre la retribución suficiente y decorosa que corresponde á su dilatada carrera científica, la estabilidad conveniente, las debidas consideraciones por los penosos y meritorios servicios que prestan.

En l'Arxiu de la Diputació de València⁹ trobem que en 1875 contracten com llicenciat en medicina i cirurgia a D. Manuel Vilar Algobia amb una assignació de 750 pessetes per atendre a 491 veïns, cal recordar que en aquestes dates es consideraven veïns només a les persones que treballaven, el contracte del Dr. començà el 6 de juny de 1875 i tenia obligació d'atendre a 30 famílies pobres.

Numeros de los pueblos que constituyen los partidos médicos.	Número de vecinos de que consta.	Nombres de los Facultativos.	Titulos académicos que posea.	Asignacion que tenga asignada.	Fecha y duración del contrato.	Número de familias pobres que visite.	OBSERVACIONES.
Alcaná.	241.	D. Manuel Vilar Algobia	Licenciado en Medicina y Cirugía	250 Ptas	6 de Junio de 1875	30	

Contracte del Dr. Manuel Vilar Algobia 6 de juny de 1875

⁹ Arxiu General i Fotogràfic de la Diputació de València, Código D.2. Sanidad, Caja, 2.3.2, «Relación de médicos que ejercen en cada partido judicial», v 1, p. 218 (1875).

En la *Gazeta de Madrid* núm. 254, de l'11 de setembre de 1905, s'assenyalen les dotacions sanitàries que corresponien a cada poble d'acord amb la legislació vigent. En concret, per al poble d'Alaquàs dona informació dels ítems que recollim en la següent taula:

Nº médicos titulares		Titular	Censo población		Nº familias pobres		Cuantía de presupuesto municipal ptas
Que hay	Que debe haber		Oficial	Real	Que hay	Que debe haber	
1	1	Fernando Reig Chisvert	2232	2250	199	235	12565

Sueldo de la titular ptas		Dotación total con las igualas o rendimientos profesionales ptas	Distancias en Kms que hay que recorrer para visitar la titular	Topografía de la titular	Categoría que corresponde a la titular
Que tiene	Que debe tener				
750	1500	2700	2	Llana	3ª

Taula 2. Dotació sanitària d'Alaquàs corresponent a 1905

Com veiem el poble d'Alaquàs en 1905 era considerat de 3a categoria quan en 1854 s'havia demanat que fora de 1a, tal com hem pogut veure en l'informe que l'alcalde Pascual Alfonso havia demanat el 29 de maig d'aquell any.

L'ENSENYAMENT¹⁰

Ensenyament	Professionals	Anys
Mestre	Victorino Barberá Carpintero ¹¹	1860
	Tomás Roig Gimeno	1875 - 1887
	León Gimeno	1888 - 1898
	José Sánchez	1899 - 1911
Mestra	Manuela Gil García	1860
	Purificación Ramón	1907 - 1909
	Julia Gutiérrez	1910 - 1911

Taula 3. Mestres d'Alaquàs de 1860 a 1911

La situació de l'ensenyament elemental immediatament posterior a la «Ley Moyano» es pot retratar per les dades corresponents al Cens de 1860¹² i es pot considerar que trobem un Alaquàs culturalment deprimida. L'índex d'analfabetisme superava el 89%, tot i que el 93% dels xiquets i xiquetes en edat escolar estaven escolaritzats.

Segons es desprén de l'articulat de la «Ley Moyano»¹³ la instrucció primària es dividia en dos etapes d'ensenyament, elemental i superior, i va establir el principi de gratuïtat relativa per als que no pogueren pagar-la, quasi tots, i l'obligatorietat fins als 9 anys.

El finançament de l'escola primària corresponia als municipis i la secundària i les Escoles Normals corrien a càrrec de les Diputacions Provincials. L'Estat assumia les Universitats i les Escoles Superiors i auxiliava, pressupostàriament, a aquells pobles que no podien costejar per ells mateixos la instrucció primària.

Per la informació obtinguda de la bibliografia consultada, observem que Alaquàs tenia un mestre i una mestra. El mestre es dedicava a l'ensenyament dels xiquets mentre que la mestra ho feia de les xiquetes. Sabem que per la «Llei Moyano» l'ensenyament dels xiquets era diferent del de les xiquetes; regulava l'educació

¹⁰ Els anuaris consultats són els corresponents a cadascun dels anys citats i es troben tots recollits en el recull final.

¹¹ MARCO, A., SANZ MARCO, V., SANZ PERSIVA, V.: *El Cens d'Alaquàs de 1860, Quaderns d'investigació d'Alaquàs*. 2023, p. 181, ID 33.

¹² MARCO, A., SANZ MARCO, V., SANZ PERSIVA, V.: *El Cens d'Alaquàs de 1860, Quaderns d'investigació d'Alaquàs*, v. 43, p.151 a 154.

¹³ *Gaceta de Madrid* és el nom que rebia durant el segle XIX l'actual BOE. Concretament la *Ley de Instrucción pública* fou publicada el dijous 10 de setembre de 1857 amb el núm. 1710.

primària i establia l'obligatorietat de l'assistència a l'escola dels xiquets de 6 a 9 anys. L'ensenyament que havien de rebre està recollit en la llei, en l'article 2n queden especificades les matèries:

1. Doctrina cristiana i nocions d'història sagrada adequada als xiquets.
2. Lectura.
3. Escriptura.
4. Principis de gramàtica castellana i ortografia.
5. Principis d'àritmètica.
6. Breus nocions d'agricultura, indústria i comerç, segons les localitats.

La mateixa llei establíx una diferència educativa entre xiquets i xiquetes, per aquestes es canvia les nocions d'agricultura, indústria i comerç per labors pròpies del sexe femení, dibuix aplicat a les labors i educació d'higiene domèstica.

L'AJUNTAMENT

D'acord amb l'art. 30 de la llei «Del Gobierno y Organización de los Municipios»¹⁴ L'Ajuntament devia estar format per l'alcalde, tinents i regidors i havia de ser elegit pels residents que tingueren dret de vot d'acord amb l'art. 40 que establíx una sèrie de restriccions que avui consideràriem poc democràtiques:

Art. 40. Serán electores los vecinos cabezas de familia con casa abierta que lleven dos años por lo ménos de residencia fija en el término municipal y vengan pagando por bienes propios alguna cuota de contribución de inmuebles, cultivo y ganadería, ó de subsidio industrial y de comercio con un año de anterioridad á la formación de listas electorales, ó acrediten ser empleados civiles del Estado, la provincia ó el Municipio en servicio activo, cesantes con haber por clasificación, jubilados ó retirados del Ejército y Armada. También serán electores los mayores de edad que llevando dos años por lo ménos de residencia en el término del Municipio justifiquen su capacidad profesional ó académica por medio de título oficial.

La proposta de pressupost corresponia a l'Ajuntament i l'aprovació del pressupost municipal a les Junttes municipals.

D'acord amb el Cens de la població en aquesta llei, s'estableix el nombre de tinents, regidors, districtes i col·legis electorals. Per al cas particular d'Alaquàs, segons aquesta norma, li corresponia 1 alcalde, 2 tinents, 7 regidors el que fa un total de 10 regidors amb 2 districtes i un únic col·legi electoral.

¹⁴ *Gaceta de Madrid*, núm. 277 de 4 de Octubre de 1877. Tomo IV, p. 39.

En aquesta llei es fixen entre d'altres la necessitat de saber llegir i escriure per a ser alcalde. A més a més, indica qui pot presentar-se a les eleccions. Recollim a continuació la part que li correspondria a Alaquàs per la seua població.

Art. 41. Serán elegibles en las poblaciones mayores de 1.000 vecinos los electores que, además de llevar cuatro años por lo ménos de residencia fija en el término municipal, paguen una cuota directa de las que comprendan en la localidad los dos primeros tercios de las listas de contribuyentes por el impuesto territorial y por el de subsidio industrial y de comercio...,

La Llei també fixa les funcions que corresponen a cada càrrec:

Art. 126. Donde no hubiere Archivero, será-cargo del Secretario custodiar y ordenar el Archivo municipal. Formará inventario de todos los papeles y documentos, y lo adicionará cada año con un Apéndice, del cual, así como del inventario, remitirá copia con el V.º B.º del Alcalde á la Diputación provincial.

De la bibliografia consultada extraguem les següents dades:

Ajuntament	Professionals	Anys
Alcalde	Constantino Sapena	1879 - 1887
	Luis Medina ¹⁵	1888
	Benito Montalt	1899
	Vicente Palop Sancho	1900 - 1903
	Salvador García ¹⁶	1903 - 1909
	Miguel Palop	1910 - 1911
	José Sanchis	1930 - 1931
Tinent d'Alcalde	Manuel Vilar	1879 - 1887
	Paulino Gil	1879 - 1887
Secretari d'Ajuntament	Manuel Valls Benavente	1860
	Vicente Palop	1888 - 1911
	Ernesto Conejero Soto	1930 - 1931

Taula 4. Composició de l'Ajuntament d'Alaquàs

¹⁵ Luis Medina va començar com alcalde en 1880, segons indiquen Joaquim Llorens i Pilar Llorens. «Alaquàs: Alcaldes i Regidors (1812-2012)», *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, v. 34, 2014, p. 80.

¹⁶ Salvador García Salavert fou alcalde de 1902 a 1904 i Salvador García Martínez de 1908 a 1909; *Ibidem*, p. 83.

L'ESGLÉSIA

L'Església continua durant aquest període amb la seua organització tradicional amb els càrrecs de rector i vicari.

Església	Professionals	Anys
Rector	Juan Calbo Rodríguez	1860
	Francisco del Toro	1888 a 1897
	Jacinto Grau	1899 a 1909
	Fernando Gimeno	1910 a 1911
	Roque Granell	1930 a 1931
Vicari	Vicente Forment Sena	1860
	Isidro Miguel Herrero	1886

Taula 5. Rectors i Vicaris de 1860 a 1931

LA JUSTÍCIA

De la bibliografia consultada hem obtingut la següent relació de personal relacionat amb tasques adients amb la Justícia.

Justícia	Professionals	Anys
Notari	Ramón Campos	1860
	Constantino Sapena	1880 – 1888
	Isidro Miguel Herrero	1890 – 1906
Jutge Municipal	Miguel Alfonso	1888 – 1898
	Paulino Gil	1999
	Francisco Sena Medina	1904 – 1906
	Benito Montalt Martínez	1907 – 1911
	José María Palop	1930 – 1931
Fiscal	Francisco Forment	1892 – 1898
	Salvador García	1899
	Miguel Palop	1900 – 1901
	Salvador García	1902 – 1903
	Benito Montalt Martínez	1904 – 1906
	Francisco Besó	1907
	Sebastian Alós	1908 – 1911
Secretari Jutjat	José Mateo	1898
	Vicente Palop	1899 – 1911

Taula 6. Personal de justícia de 1860 a 1931

ELS PRINCIPALS CONTRIBUENTS¹⁷

Els principals contribuïdors a la Hisenda Pública eren:

Luis Medina 1904 a 1906.

Vicente Palop 1904 a 1911.

Ramón García 1904 a 1911.

Julio Jiménez 1904 a 1911.

Julio Jiménez Llorca fou l'administrador anomenat en 1884 per la Companyia Brocca per a encarregar-se dels béns que pertanyien als Manfredi-Pardo de la Casta. A partir de 1889 Julio Jiménez comprà la totalitat dels béns que els descendents del marqués de la Casta tenien al municipi d'Alaquàs¹⁸.

Amb posterioritat a 1911 no apareixen, en les fonts documentals consultades, dades relacionades amb aquest ítem.

LES SOCIETATS¹⁹

En els Anuaris apareixen per primera vegada, diverses societats entre les quals trobem: dues societats musicals o bandes, encara que segons la UMA²⁰ han arribat a existir-ne tres durant aquest període (l'any 1932 per separació de la Primitiva es va crear la banda popularment anomenada «Los Galgos»); una congregació religiosa i dos sindicats obrers, això no obstant, no apareix la data de les seues fundacions, potser siguen anteriors com es constata en el cas particular de les monges Oblates, de les que hi ha constància que estaven a Alaquàs des de 1881.

Musical Primitiva²¹. És la primera banda d'Alaquàs que hi ha constància, també era coneguda com a Banda Vella. Tenia la seu al carrer Carnisseria, i comptava amb un Casino on es reunia la gent.

¹⁷ *Anuario del comercio y de la industria*, 1904 a 1911.

¹⁸ JUAN REDAL, E.: « La venta de las propiedades vinculadas al antiguo señorío de Alaquàs (1889) », *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, v. 38, 2018, p. 140-154; ROCA RICART R.: «Julio Giménez Llorca, propietari del Castell d'Alaquàs (1889-1918)». *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, vol.38, 2018. p. 218.

¹⁹ *Anuario del comercio y de la industria*, 1910 a 1931.

²⁰ Archivo de la UMA. <https://musicalalaquas.com/arxiu-historic>.

²¹ Les primeres notícies que hi ha de la banda Primitiva es remonten a 1846, en un acte religiós que apareix en diversos periòdics de l'època i es registrà el 1895 en el Registre d'associacions creat en 1887.

Musical Nueva²². Es va crear per escisió de membres de la Banda Primitiva, tenia el seu domicili al carrer Major. Comptava amb un Casino de la mateixa manera que la Banda Primitiva. També es coneixia com a Centre Musical.

Comunitat religiosa de les monges Oblates²³. La casa convent d'aquestes religioses estava al costat de l'església de la Mare de Déu de l'Olivar, que havia sigut l'antic convent dels frares Mínims.

Sindicat agrícola²⁴. El seu president va ser Tomàs Lluna de 1910 a 1931.

Centre Obrer. Estava ubicat al carrer de les Eres, hi ha constància des de 1910 a 1931.

TAULES ON ES RECULL DE MANERA LITERAL LA INFORMACIÓ DELS ANUARIS SOBRE EL COMERÇ

	1879	1880	1881
Aceite Vinagres Ultramarinos Comestibles Abacería	Salvador Estrades Manuel Forios Ros	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque
Alfareros	Francisco Barberá Soriano Vicente Barberá Soriano Tristania Barberá Francisco Gil Soriano Mateo Gil Soriano Paulino Gil Soriano Francisco Llácer Barberá Miguel Llácer Casados	Francisco Barberá Soriano Vicente Barberá Soriano Tristania Barberá Francisco Gil Soriano Mateo Gil Soriano Paulino Gil Soriano Francisco Llácer Barberá Miguel Llácer Casados	Francisco Barberá Soriano Vicente Barberá Soriano Tristania Barberá Francisco Gil Soriano Mateo Gil Soriano Paulino Gil Soriano Francisco Llácer Barberá Miguel Llácer Casados
Carnes	Pascual Andreu Cervera	Pascual Andreu Cervera	Pascual Andreu Cervera
Carros constructor	Vicente Alós Prósper	Vicente Alós Prósper	Vicente Alós Prósper
Carruajes alquiler	Francisco Estrada Mariano Segura	Francisco Estrada Mariano Segura	Francisco Estrada Mariano Segura
Comerciante	Mariano Aguilar	Mariano Aguilar	Mariano Aguilar
Cosechero de vinos	Vicente Medina	Vicente Medina	Vicente Medina
Chocolates. Fábrica de	José González Belloque Miguel Moltó	José González Belloque Miguel Moltó	José González Belloque Miguel Moltó
Estanquero	José Casabán	José Casabán	José Casabán
Molino harinas			Vicente Ros

²² Per escisió de la Primitiva, en 1878, es creà la Banda Nueva que apareix registrada oficialment el 1888.

²³ CUIÑAT V.M.; «Los documentos de propiedad del antiguo convento de los mínimos de Alaquas (1841-1896)». *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, v. 27, 2007, p. 49.

²⁴ Segons Mariano Planells i Josep M^o Soriano el sindicat d'agricultors aprovà el seu reglament en 1924 amb el nom de *Progreso Agrario* i estava ubicat en la plaça del Santíssim núm. 11. Tota la informació del reglament es pot consultar en *Quaderns d'investigació* de l'any 1991 des de la pàgina 69 a la 90.

Herrero	Francisco Martí Belloch	Francisco Martí Belloch	Francisco Martí Belloch
Molinero	Miguel Vidal Peiró	Miguel Vidal Peiró	Miguel Vidal Peiró
Panadero	Manuel Feriol Roberto Ros	Manuel Feriol Roberto Ros	Manuel Feriol Roberto Ros
Pescadería	María Barberá	María Barberá	María Barberá
Salchichería	Pascual Andreu	Pascual Andreu	Pascual Andreu
Tejas y ladrillos	Vicente Chapa Buendía	Vicente Chapa Buendía	Vicente Chapa Buendía
Tejedores	Ramón Segura Serrano Tomás Serrano Peris Manuel Taberner Martínez	Ramón Segura Serrano Tomás Serrano Peris Manuel Taberner Martínez	Ramón Segura Serrano Tomás Serrano Peris Manuel Taberner Martínez
Tejedor de lienzo	Francisco Gallardo Andrés	Francisco Gallardo Andrés	Francisco Gallardo Andrés
Transportes. Carros de	José Boscá Montalt Vicente Catalá Pablo Folgado Salvador García José Martí Juan Martínez Ramón Martí Tomás Martínez Martí José Palax Reter Vicente Palax Ríos Manuel Taviéga José Viedo Gil	José Boscá Montalt Vicente Catalá Pablo Folgado Salvador García José Martí Juan Martínez Ramón Martí Tomás Martínez Martí José Palax Reter Vicente Palax Ríos Manuel Taviéga José Viedo Gil	
Vinos	Miguel Antón Pascual Saez Peiró Francisco Tárrega Forment	Miguel Antón Pascual Saez Peiró Francisco Tárrega Forment	
Vinos por mayor	Isidro Martí Martínez Ramón Peris Villanova Bibiano Ruíz Garcés	Isidro Martí Martínez Ramón Peris Villanova Bibiano Ruíz Garcés	Isidro Martí Martínez Ramón Peris Villanova Bibiano Ruíz Garcés

	1882	1883	1884
Aceite Vinagres Ultramarinos Comestibles Abacería	Salvador Estrades ²⁵ Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque
Alfareros	Francisco Barberá Soriano Vicente Barberá Soriano Tristania Barberá Francisco Gil Soriano Mateo Gil Soriano Paulino Gil Soriano Francisco Llácer Barberá Miguel Llácer Casados	Francisco Barberá Soriano Vicente Barberá Soriano Tristania Barberá Francisco Gil Soriano Mateo Gil Soriano Paulino Gil Soriano Francisco Llácer Barberá Miguel Llácer Casados	Francisco Barberá Soriano Vicente Barberá Soriano Tristania Barberá Francisco Gil Soriano Mateo Gil Soriano Paulino Gil Soriano Francisco Llácer Barberá Miguel Llácer Casados

²⁵ Alguns dels cognoms que apareixen en la bibliografia no es corresponen amb els que actualment coneguem, per exemple Estrades deu correspondre's amb Estreder i Forios o Foriol amb Forriol, Ferriz amb Ferris, Fornet amb Forment etc. Això no obstant, hem deixat els cognoms amb la denominació que apareix en la bibliografia consultada. En altres casos trobem la denominació valenciana o la seua traducció com ara Sans per Sanz o viceversa, Sanchis per Sánchez o viceversa, etc.

Carnes.	Pascual Andreu Cervera	Pascual Andreu Cervera	Pascual Andreu Cervera
Carros constructor	Vicente Alós Prósper	Vicente Alós Prósper	Vicente Alós Prósper
Carruajes alquiler	Francisco Estrada Mariano Segura	Francisco Estrada Mariano Segura	Francisco Estrada Mariano Segura
Comerciante	Mariano Aguilar	Mariano Aguilar	Mariano Aguilar
Cosechero de vinós	Vicente Medina	Vicente Medina	Vicente Medina
Chocolates, Fábrica de	José González Belloque Miguel Moltó	José González Belloque Miguel Moltó	José González Belloque Miguel Moltó
Estanquero	José Casabán	José Casabán	José Casabán
Herrero	Francisco Martí Belloch	Francisco Martí Belloch	Francisco Martí Belloch
Molinero	Miguel Vidal Peiró	Miguel Vidal Peiró	
Panadero	Manuel Feriol Roberto Ros	Manuel Feriol Roberto Ros	Manuel Feriol Roberto Ros
Pescadería	María Barberá	María Barberá	María Barberá
Salchichería	Pascual Andreu	Pascual Andreu	Pascual Andreu
Tejas y ladrillos, Fábrica de	Vicente Chapa Buendía	Vicente Chapa Buendía	Vicente Chapa Buendía
Tejedores	Ramón Segura Serrano Tomás Serrano Peris Manuel Taberner Martínez	Ramón Segura Serrano Tomás Serrano Peris Manuel Taberner Martínez	
Tejedor de lienzo	Francisco Gallardo Andrés	Francisco Gallardo Andrés	
Vinos por mayor	Isidro Martí Martínez Ramón Peris Villanova Bibiano Ruíz Garcés	Isidro Martí Martínez Ramón Peris Villanova Bibiano Ruíz Garcés	Isidro Martí Martínez Ramón Peris Villanova Bibiano Ruíz Garcés

	1885	1886	1887
Aceite Vinagres Ultramarinos Comestibles Abacería	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque
Alfareros	Francisco Barberá Soriano Vicente Barberá Soriano Tristania Barberá Francisco Gil Soriano Mateo Gil Soriano Paulino Gil Soriano Francisco Llácer Barberá Miguel Llácer Casados	Francisco Barberá Soriano Vicente Barberá Soriano Tristania Barberá Francisco Gil Soriano Mateo Gil Soriano Paulino Gil Soriano Francisco Llácer Barberá Miguel Llácer Casados	Francisco Barberá Soriano Vicente Barberá Soriano Tristania Barberá Francisco Gil Soriano Mateo Gil Soriano Paulino Gil Soriano Francisco Llácer Barberá Miguel Llácer Casados
Carnes	Pascual Andreu Cervera	Pascual Andreu Cervera	Pascual Andreu Cervera
Carros constructor	Vicente Alós Prósper	Vicente Alós Prósper	Vicente Alós Prósper
Carruajes alquiler	Francisco Estrada Mariano Segura	Francisco Estrada Mariano Segura	Francisco Estrada Mariano Segura
Comerciante	Mariano Aguilar	Mariano Aguilar	Mariano Aguilar

Cosechero de vinos	Vicente Medina	Vicente Medina	Vicente Medina
Chocolates, Fábrica de	José González Belloque Miguel Moltó	José González Belloque Miguel Moltó	José González Belloque Miguel Moltó
Estanquero	José Casabán	José Casabán	
Molino harinas	Miguel Vilar Peiró	Miguel Vilar Peiró	
Herrero	Francisco Martí Belloch	Francisco Martí Belloch	Francisco Martí Belloch
Panadero	Manuel Feriol Roberto Ros	Manuel Feriol Roberto Ros	Manuel Feriol Roberto Ros
Pescadería	María Barberá	María Barberá	María Barberá
Salchichería	Pascual Andreu	Pascual Andreu	Pascual Andreu
Tejas y ladrillos, Fábrica de	Vicente Chapa Buendía	Vicente Chapa Buendía	Vicente Chapa Buendía

	1888	1892	1894
Aceite Vinagres Ultramarinos Comestibles Abacería	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque
Carnes, Tratante de Carnicería	Pascual Andreu Cervera	Pascual Andreu Cervera	Pascual Andreu Cervera
Carros constructor	Vicente Alós Prósper	Vicente Alós Prósper	Vicente Alós Prósper
Carruajes alquiler	Francisco Estrada Mariano Segura	Francisco Estrada Mariano Segura	Francisco Estrada Mariano Segura
Comerciante	Mariano Aguilar	Mariano Aguilar	Mariano Aguilar
Cosechero de vinos	Vicente Medina	Vicente Medina	Vicente Medina
Chocolates, Fábrica de	José González Belloque Miguel Moltó	José González Belloque Miguel Moltó	José González Belloque Miguel Moltó
Estanquero			José Casabán
Molino harinas	Miguel Vilar Peiró		
Herrero	Francisco Martí Belloch	Francisco Martí Belloch	Francisco Martí Belloch
Molinero		Miguel Vilar Peiró	Miguel Vilar Peiró
Panadero	Manuel Feriol Roberto Ros		Manuel Feriol Roberto Ros
Pescadería	María Barberá	María Barberá	María Barberá
Salchichería	Pascual Andreu	Pascual Andreu	Pascual Andreu
Tejas y ladrillos, Fábrica de	Vicente Chapa Buendía	Vicente Chapa Buendía	Vicente Chapa Buendía
Vinos por mayor	Isidro Martí Martínez Ramón Peris Villanova Bibiano Ruíz Garcés	Isidro Martí Martínez Ramón Peris Villanova Bibiano Ruíz Garcés	Isidro Martí Martínez Ramón Peris Villanova Bibiano Ruíz Garcés

	1897	1898	1899
Alcoholes			Vento hermanos
Aceite, vinagres Ultramarinos Comestibles y Abacería	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque	Salvador Estrades Manuel Forios Ros Teresa Gil Mateu José González Belloque	Vicente Barberá Francisco Forment José Fort Salvador Mora José Palop
Alfareros			Paulino Gil Tomás Gil
Carnes. Tratante de Carnicería	Pascual Andreu Cervera	Pascual Andreu Cervera	Francisco Andreu
Carros constructor	Vicente Alós Prósper	Vicente Alós Prósper	Vicente Alós Prósper
Carruajes alquiler	Francisco Estrada, Mariano Segura	Francisco Estrada, Mariano Segura	
Comerciante	Mariano Aguilar	Mariano Aguilar	Francisco Casted
Cosechero de vinos	Vicente Medina	Vicente Medina	Vicente Medina
Chocolates. Fábrica de	José González Belloque Miguel Moltó	José González Belloque Miguel Moltó	José González Belloque Miguel Moltó
Estanquero		José Casabán	José Casabán
Molino harinas			Vicente Ros
Herrero	Francisco Martí Belloch	Francisco Martí Belloch	Antonio García Salvador Martí
Molinero	Miguel Vilar Peiró		
Pescadería	María Barberá	María Barberá	María Barberá
Salchichería	Pascual Andreu	Pascual Andreu	
Tejas y ladrillos. Fábrica	Vicente Chapa Buendía	Vicente Chapa Buendía	
Vinos por mayor	Isidro Martí Martínez Ramón Peris Villanova Bibiano Ruiz Garcés	Isidro Martí Martínez Ramón Peris Villanova Bibiano Ruiz Garcés	Miguel Alfonso Luis Medina Vicente Palop

	1900	1901	1902
Alcoholes	Vento hermanos	Vento hermanos	Vento hermanos
Aceite Vinagres Ultramarinos Comestibles Abacería	Vicente Barberá Francisco Forment José Fort Salvador Mora José Palop	Vicente Barberá Francisco Forment José Fort Salvador Mora José Palop	Vicente Barberá Francisco Forment José Fort Salvador Mora José Palop
Alfareros	Paulino Gil Tomás Gil	Paulino Gil Tomás Gil	Paulino Gil Tomás Gil
Carnes. Tratante de Carnicería	Francisco Andreu	Francisco Andreu	Francisco Andreu

Carros constructor	Vicente Alós Prósper Vicente Ferriz	Vicente Alós Prósper, Vicente Ferriz	Vicente Alós Prósper, Vicente Ferriz
Comerciante	Francisco Casted	Francisco Casted	Francisco Casted
Cosechero de vinos	Vicente Medina		
Chocolates. Fábrica de	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar
Estanquero	José Casabán	José Casabán	José Casabán
Molino harinas	Vicente Ros	Vicente Ros	Vicente Ros
Herrero	Antonio García Salvador Martí	Antonio García Salvador Martí	Antonio García Ramón Martí
Pescadería	María Barberá	María Barberá	María Barberá
Vinos por mayor	Miguel Alfonso Luis Medina Vicente Palop	Miguel Alfonso Luis Medina Vicente Palop	Miguel Alfonso Luis Medina Vicente Palop

	1903	1904	1905
Alcoholes	Vento hermanos	Vento hermanos	Vento hermanos
Aceite y vinagres Ultramarinos Comestibles Abacería	Vicente Barberá Francisco Forment José Fort Salvador Mora José Palop	Vicente Barberá Francisco Forment José Fort José Palop	Vicente Barberá Francisco Forment José Fort José Palop
Alfareros	Paulino Gil Tomás Gil	Paulino Gil Tomás Gil Barberá hermanos	Paulino Gil Tomás Gil Barberá hermanos
Carnes. Tratante de Carnicería	Francisco Andreu Mariano Peiró Francisco Ros	Francisco Andreu Mariano Peiró Francisco Ros	Francisco Andreu Mariano Peiró Francisco Ros
Carros constructor	Vicente Alós Prósper Vicente Ferriz	Vicente Alós Prósper Vicente Ferriz	Vicente Alós Prósper Vicente Ferriz
Comerciante	Francisco Casted	Francisco Casted	Francisco Casted
Chocolates. Fábrica de	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar
Estanquero	José Casabán		
Molino harinas	Vicente Ros	Vicente Ros	Vicente Ros
Herrero	Antonio García Ramón Martí	Antonio García Ramón Martí	Antonio García Ramón Martí
Pescadería	María Barberá	María Barberá	María Barberá
Vinos por mayor	Miguel Alfonso Luis Medina Vicente Palop	Miguel Alfonso Luis Medina Vicente Palop	Miguel Alfonso Luis Medina Miguel Palop Vicente Palop

	1906	1907	1908
Alcoholes	Vento hermanos	Vento hermanos	Vento hermanos
Aceite y vinagres Ultramarinos Comestibles Abacería	Vicente Barberá Francisco Forment José Fort José Palop	Vicente Barberá Francisco Forment José Fort José Palop	Francisco Forment José Fort José Palop Francisco Tárrega
Alfareros	Paulino Gil Tomás Gil Barberá hermanos	Paulino Gil Tomás Gil Barberá hermanos	Paulino Gil Tomás Gil Barberá hermanos
Barberías		José Beltrán Pascual Palacios	José Beltrán Pascual Palacios
Carnes. Tratante de Carnicería	Francisco Andreu Mariano Peiró Francisco Ros	Francisco Andreu Mariano Peiró Francisco Ros	Francisco Andreu Mariano Peiró Francisco Ros
Carpinterías			Manuel Legua
Carros constructor	Vicente Alós Prósper Vicente Ferriz	Vicente Alós Prósper Vicente Ferriz	Vicente Alós Prósper Vicente Ferriz
Comerciante	Francisco Casted	Francisco Casted	
Chocolates, Fábrica de	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar
Estanquero			
Molino harinas	Vicente Ros	Vicente Ros	Vicente Ros
Herrero	Antonio García Ramón Martí	Antonio García Ramón Martí	Antonio García Ramón Martí
Pescadería	María Barberá	María Barberá	María Barberá
Vinos por mayor	Miguel Alfonso Luis Medina Vicente Palop	Miguel Alfonso Hijos de Luis Medina Vicente Palop Miguel Palop	Miguel Alfonso Hijos de Luis Medina Miguel Palop

	1909	1910	1911
Alcoholes	Vento hermanos	Vento hermanos	Vento hermanos
Aceite y vinagres Ultramarinos Comestibles Abacería	Vda de Francisco Forment José Fort José Palop José Sanz Francisco Tárrega	Vda de Francisco Forment José Fort José Palop José Sanz Francisco Tárrega	Vicente Barberá Vda de Francisco Forment José Fort José Palop José Sanz Francisco Forment Francisco Tárrega

Alfareros	Paulino Gil Tomás Gil Barberá hermanos Miguel Tárrega	Paulino Gil Tomás Gil Barberá hermanos Miguel Tárrega	Paulino Gil Tomás Gil Barberá hermanos Miguel Tárrega
Barberías	José Beltrán Pascual Palacios Joaquín Cervera	José Beltrán Pascual Palacios Joaquín Cervera	José Beltrán Pascual Palacios Joaquín Cervera
Carnes. Tratante de Carnicería	Francisco Andreu Pascual Mariner Vda de Mariano Peiró Francisco Ros	Francisco Andreu Pascual Mariner Vda de Mariano Peiró Francisco Ros	Francisco Andreu Pascual Mariner Vda de Mariano Peiró Francisco Ros
Carpinterías	Francisco Legua Francisco Casabán	Francisco Legua Francisco Casabán	Francisco Casabán
Carros constructor	Luis Alós Prósper Sebastián Alós Prósper Vicente Ferriz	Luis Alós Prósper Sebastián Alós Prósper Vicente Ferriz	Luis Alós Prósper Sebastián Alós Prósper Vicente Ferriz
Chocolates. Fábrica de	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar	José González Belloque Miguel Montoro Francisco Aguilar
Molino harinas	Vicente Ros	Vicente Ros	Vicente Ros
Herrero	Antonio García Ramón Martí	Antonio García Ramón Martí	Antonio García Ramón Martí
Pescadería	María Barberá	María Barberá	María Barberá
Vinos por mayor	Miguel Alfonso Hijos de Luis Medina Miguel Palop	Miguel Alfonso Hijos de Luis Medina Miguel Palop	Miguel Alfonso Hijos de Luis Medina Miguel Palop

	1914	1921	1922
Alcoholes I. Tartárica	Vento hermanos		
Aceite y vinagres Ultramarinos Comestibles Abacería	Vda de Francisco Forment José Fort José Palop, Vda Mariano Segura, Francisco Tárrega, hija de A. Vento	José Beltrán, José Fort Chapa	José Beltrán, José Fort Chapa
Alfareros	Vicente Tárrega	Miguel Barberá	Miguel Barberá
Carnes. Tratante de Carnicería	Francisco Andreu Pascual Cervera Vda de M. Peiró Francisco Ros		
Carros constructor	Luis Alós Sebastián Alós Vicente Ferris	Luis Alós Sebastián Alos Vicente Alós Vicente Ferris	Luis Alós Sebastián Alos Vicente Alós Vicente Ferris

Cerrajerías		Juan Alabau Francisco Martí	Juan Alabau Francisco Martí
Cosecheros de aceite	Vda. de Ramón García Hijo de L. Medina Vicente Palop		
Conservas fábrica de		Pedro Díez	Pedro Díez
Cucharas Fábrica de		Miguel Tárrega Paulino Peiró	Miguel Tárrega Paulino Peiró
Curtidos fábrica		Vicente Muñoz	Vicente Muñoz
Chocolates. Fábrica de	Vicente González Miguel Montero		
Ebanisterías		Enrique Gil	Enrique Gil
Estanquero	Vicente Portolés		
Guarnicioneros	Francisco Estreder	Baldomero Pallardó	Baldomero Pallardó
Molino harinas	Vicente Ros	Pascual Gil José Segura	Pascual Gil José Segura
Fábricas de harinas	Pascual Gil José Palop Vicente Ros		
Herrero	Antonio García	Antonio García	Antonio García
Juguetes fábricas de		Vicente Lino Navarro José Mompó	Vicente Lino Navarro José Mompó
Neceseres fábrica de		Hnos Tárrega	Hnos Tárrega
Niqueladores		Vicente Úbeda	Vicente Úbeda
Panadero	José Forriol Manuel Forriol Manuel Martí Rosendo Martí Salvador Ros	Salvador Martí	Salvador Martí
Posada	José Sena		
Tornierías y maderas		Francisco Ferrer Francisco Peiró Manuel Ferrer Catalá Miguel Tárrega Catalá Vicente Roselló	Francisco Ferrer Francisco Peiró Manuel Ferrer Catalá Miguel Tárrega Catalá Vicente Roselló
Varillajes para abanicos		Ferrer Rubio Cía Francisco Catalá	Ferrer Rubio Cía, Francisco Catalá

	1929	1930	1931
Alcoholes, Industria Tartárica		Vento hermanos	Vento hermanos

Aceite y vinagres Ultramarinos Comestibles Abacería	Cayetano Alfonso José Andreu José Beltrán José Ferrer Elías Fornet Rafael Lengua Vicente Orengo Manuel Gairega Juan Alós Ramón Alós Francisco Martínez Rosendo Martí	José Beltrán Vda de Forment José Fort Rosendo Martí José Palop Hijos de M. Segura	José Beltrán Vda de Forment José Fort çRosendo Martí José Palop Hijos de M. Segura
Alfareros	Hermanos Barberá Miguel Fairega Vicente Fairega Emilio Gil Tomás Gil Miguel Llácer Francisco Serrano		
Alpargaterías	Vicente Portalés		
Aperadores	Luís Alós Sebastián Alós Vicente Alós Vicente Ferrés Gaspar Sans		
Aserrar Maderas	María Martínez José Roselló		
Barberías	Enrique Catalá		
Cafés	Vicente Luís		
Camas de madera		José Castelló Francisco Forment Salvador Soriano	José Castelló Francisco Forment Salvador Soriano
Carbonerías	Matías Palop		
Carnes. Tratante de Carnicería	Pascual Cervera Francisco Ros		
Carpinterías	Francisco Casabán	Carlos Gil	Carlos Gil
Cerrajerías	Juan Alabau Pedro Díez		
Conservas fábrica de		Pedro Díez	Pedro Díez
Curtidos fábrica	Francisco Bon Bartolomé Marco	Bartolomé Marco	Bartolomé Marco
Chocolates. Fábrica de	Francisco Ferrer Francisco González Joaquina Medina Francisco Palop		
Droguerías	Fabián Caballero Porcar SL		
Ebanisterías	Francisco Forment Enrique Gil		
Fruterías	Antonia Alfonso José Beltrán		
Frutos de la Tierra	Eugenio Benavent		

	1929	1930	1931
Ganaderos	Joaquín Alcázar Francisco Besó Francisco Besó R. Daniela Bolinches Francisco Forment José Palop José María Planells		
Guarnicioneros	Francisco Forment	Baldomero Pallardó	Baldomero Pallardó
Molino harinas		Pascual Gil José Segura	Pascual Gil José Segura
Herrero	Vicente Boscá Antonio García José Martí Vicente Martí Vicente Miret	Antonio García	Antonio García
Molinero		Pascual Gil José Palop	Pascual Gil José Palop
Juguetes fábricas de	Bautista Carceller Vicente Cervera José González Gil Melchor Alfredo Mompó José Ronda	Pedro Vicente José González C. Francisco Lino Alfredo Mompó Francisco Usedo Pedro Vicente	Pedro Vicente José González C. Francisco Lino Alfredo Mompó Francisco Usedo Pedro Vicente
Maderas almacenes de	Josefa Fairega		
Mercerías	María Alfonso Francisco Morera Balbino Peiró Enrique Peris		
Muebles fábricas de	Benedito y Llops hermanos Enrique Gil Salvador Soriano	Enrique Gil Salvador Soriano	Enrique Gil Salvador Soriano
Muebles curvados		Matías Llop	Matías Llop
Pajerías	José Ibor		
Panadero	José Forniel Manuel Martí Salvador Martí Francisco Ros Salvador Ros	José Forriol Purificación Forriol Manuel Martí	José Forriol Purificación Forriol Manuel Martí
Quincalla	Benedicto Pedro		
Tablajeros	Salvador Andreu Enrique Peiró		
Tejas y ladrillos. Fábrica de	Elías Forment		
Tejidos	Francisco Campos Vicente Ferrer Semper Dutries y Cia		
Tejidos fábrica de	Gil hijos de Miguel		Vicente Ronda (metálicas),
Tocinos y Jamones	Francisco Andreu		

	1929	1930	1931
Tornerías y maderas	José Barberá Blas Catalá Francisco Catalá José Fairega Cándido Ferrer Fabián Ferrer José Ferrer Manuel Ferrer Elias Forment Francisco Forment Francisco Luís Vicente Luís Vicente Luís Navarro Francisco Peiró Francisco Palop Vicente Roselló Salvador Soriano Salvador Torment Francisco Viedo	José Castelló Francisco Forment Salvador Soriano	José Castelló Francisco Forment Salvador Soriano
Varillajes para abanicos			Francisco Ferrer
Vinos	Vicente Besó Francisco Bon Francisco Catalá Pedro Laborda Isidro Martínez Pascual Medina Daniel Pallardó Pascual Ripoll		
Zapatería	José Luís		

	1932	1933
Aceite y vinagres Ultramarinos Comestibles Abacería	Cayetano Alfonso José Andreu José Beltrán José Ferrer Eliás Fornet Rafael Lengua Vicente Orengo Manuel Gairega	Cayetano Alfonso José Andreu José Beltrán José Ferrer Eliás Fornet Rafael Lengua Vicente Orengo Manuel Gairega
Alfareros	Barberá hermanos Miguel Fairega Vicente Fairega Emilio Gil Tomás Gil Miguel Llácer Francisco Serrano	Barberá hermanos Miguel Fairega Vicente Fairega Emilio Gil Tomás Gil Miguel Llácer Francisco Serrano
Alpargaterías	Vicente Portalés	Vicente Portalés

Aperadores	Luís Alós Sebastián Alós Vicente Alós Vicente Ferrés Gaspar Sans	Luís Alós Sebastián Alós Vicente Alós Vicente Ferrés Gaspar Sans
Aserrar Maderas	María Martínez José Roselló	María Martínez José Roselló
Barberías	Enrique Catalá	Enrique Catalá
Cámaras frigoríficas	Enrique Gil	Enrique Gil
Camas de madera	Francisco Forment Salvador Soriano Vicente Luís	Francisco Forment Salvador Soriano Vicente Luís
Carbonerías	Matías Palop	Matías Palop
Carnes. Tratante de Carnicería	Pascual Cervera Francisco Ros	Pascual Cervera Francisco Ros
Carpinterías	Francisco Casabán	Francisco Casabán
Cerrajerías	Juan Alabau Pedro Díez	Juan Alabau Pedro Díez
Comestibles	Juan Alós Ramón Alós Francisco Martínez Rosendo Martí	Juan Alós Ramón Alós Francisco Martínez Rosendo Martí
Conservas fábrica de	Pedro Díez	Pedro Díez
Curtidos fábrica	Francisco Bon Bartolomé Marco	Francisco Bon Bartolomé Marco
Chocolates, Fábrica de	Francisco Ferrer Francisco González Joaquina Medina Vda de Miguel Montoro Francisco Palop	Francisco Ferrer Francisco González Joaquina Medina Vda de Miguel Montoro Francisco Palop
Droguerías	Fabián Caballero Porcar SL	Fabián Caballero Porcar SL
Ebanisterías	Francisco Forment Enrique Gil	Francisco Forment Enrique Gil

	1932	1933
Envases para frutas	Pedro Díez	Pedro Díez
Fruterías	Antonia Alfonso José Beltrán	Antonia Alfonso José Beltrán
Frutos de la Tierra	Eugenio Benavent	Eugenio Benavent
Ganaderos	Joaquín Alcázar Francisco Besó Francisco Besó R. Daniela Bolinches Francisco Forment José Palop José María Planells	Joaquín Alcázar Francisco Besó Francisco Besó R. Daniela Bolinches Francisco Forment José Palop José María Planells

Granos y cereals	Fernando Ros	Fernando Ros
Guarnicioneros	Francisco Forment	Francisco Forment
Molino harinas	José Ferrando	José Ferrando
Fábricas de harinas	Pascual Gil Ferencio Palop José Segura	Pascual Gil Ferencio Palop José Segura
Herrero	Vicente Boscó Antonio García José Martí Vicente Martí Vicente Miret	Vicente Boscó Antonio García José Martí Vicente Martí Vicente Miret
Juguetes fábricas de	Bautista Carceller Vicente Cervera José González Gil Melchor Alfredo Mompó José Ronda	Bautista Carceller Vicente Cervera José González Gil Melchor Alfredo Mompó José Ronda
Maderas almacenes de	Josefa Fairega	Josefa Fairega
Mercerías	María Alfonso Francisco Morera Balbino Peiró Enrique Peris	María Alfonso Francisco Morera Balbino Peiró Enrique Peris
Muebles fábricas de	Benedito y Llopis hermanos Enrique Gil Salvador Soriano	Benedito y Llopis hermanos Enrique Gil Salvador Soriano
Pajerías	José Ibor	José Ibor
Panadero	José Forriol Manuel Martí Salvador Martí Francisco Ros Salvador Ros	José Forriol Manuel Martí Salvador Martí Francisco Ros Salvador Ros
Panderetas fábrica	Alfredo Mompó	Alfredo Mompó
Quincalla	Benedicto Pedro	Benedicto Pedro
Tablajeros	Salvador Andreu Enrique Peiró	Salvador Andreu Enrique Peiró
Tapicerías	Enrique Gil	Enrique Gil
Tejas y ladrillos. Fábrica	Elías Forment	Elías Forment

	1932	1933
Tejidos	Francisco Campos Vicente Ferrer Semper Dutries y Cia	Francisco Campos Vicente Ferrer Semper Dutries y Cia
Tejidos fábrica de	Hijos de Miguel Gil	Hijos de Miguel Gil
Tocinos y Jamones	Francisco Andreu	Francisco Andreu
Tornerías y maderas	José Barberá Blas Catalá Francisco Catalá José Fairega Cándido Ferrer Fabián Ferrer José Ferrer Manuel Ferrer Elias Forment Francisco Forment Francisco Luís Vicente Luís Vicente Luís Navarro Francisco Peiró Francisco Palop Vicente Roselló Salvador Soriano Salvador Torment Francisco Viedo	José Barberá Blas Catalá Francisco Catalá José Fairega Cándido Ferrer Fabián Ferrer José Ferrer Manuel Ferrer Elias Forment Francisco Forment Francisco Luís Vicente Luís Vicente Luís Navarro Francisco Peiró Francisco Palop Vicente Roselló Salvador Soriano Salvador Torment Francisco Viedo
Varillajes para abanicos	Ferrer Rubio y Cia Manuel Ferrer	Ferrer Rubio y Cia Manuel Ferrer
Vinos	Vicente Besó Francisco Bon Francisco Catalá Pedro Laborda Isidro Martínez Pascual Medina Daniel Pallardó Pascual Ripoll	Vicente Besó Francisco Bon Francisco Catalá Pedro Laborda Isidro Martínez Pascual Medina Daniel Pallardó Pascual Ripoll
Zapatería	José Luís	José Luís

GUÍA COMERCIAL

VALENCIA

Y SU PROVINCIA

Ilustrada con el mapa de la provincia.

PUBLICADA CON DATOS DEL

ANUARIO DEL COMERCIO

(DAILLY-BAILLIERE)

Revisada con Medalla de Oro en la Exposición de Barcelona 1888, Medalla de Plata en la de París 1889, Gran Diploma de Honor en el Congreso Internacional celebrado en Madrid en 1893 y Medalla de Oro en la Exposición de Comercio y Medalla de Oro en la de París 1900.

AÑO XVIII DE LA PUBLICACION

1907

Esta Empresa no es responsable de los errores o omisiones, por la imposibilidad en que se halla de confrontar los datos suministrados por los Agentes.

MADRID
SIRENIA EDITORIAL
DE DAILLY-BAILLIERE E HIJOS
PLAZA DE S. JUAN, 19.

1907

(Sección especial)

Primera pàgina de la *Guia comercial de Valencia* any 1907

ANUARIO

"BATLLES,"

del Comercio, Industria, Profesiones, etc.

DE LA

REGIÓN VALENCIANA

Año I - 1914-1915

LISTAS completas y actualizadas de todos los
establecimientos existentes en las provincias de
REGENTE, CASTELLÓN Y VALENCIA
con datos generales y de actividad comercial

ESTABLECIMIENTOS COMERCIALES

DE INDUSTRIA Y MANUFACTURAS

DE PROFESIONES Y ARTES

DE AGRICULTURA Y GANADERIA

EDICION PARA ESPAÑA

Anuario de Batllés any 1914

Alacuas.—Villa con Ayuntamiento de 2.670 habitantes, a dos kilómetros de Torrente y a seis de Valencia. Carreteras a Torrente y la de Mislatá a Turis. Fiestas el 8 y 9 de Septiembre. Su principal cosecha vino y cereales. Tranvía eléctrico de Valencia a Torrente. Estación más próxima a Alacuas a medio kilómetro.

Alfareros, pucheros y cassetas
(Fábricas de)

D. Miguel Barberá, Benlliure, 35.

Banisterías (Talleres de)

D. Enrique Gil, Benlliure.

Sres. Forment y Gil, San Hipólito.

D. Vicente Ros, San Jerónimo.

Cerrajero mecánico

D. Francisco Martí, San Jerónimo, 2.

D. Juan Alabau, Benlliure.

Comestibles (Comercios de)

D. José Beltrán, Benlliure.

D. José Fort Chapa, Mayor.

Conservas (Fábricas de)

D. Pedro Díez (despacho Cirilo Amorós, 10, Valencia. Véase anuncio conservas).

Carros (Talleres de)

D. Luis Aloy Prósper, Mayor, 40.

D. Sebastián Añón, plaza Hojleros, 12.

D. Vicente Aldá, Camisó, Torrente.

D. Vicente Ferris, Convento.

Cucharas (Fábricas de)

D. Miguel Tárrega, Benlliure, 16.

D. Paulino Peiro, Benlliure, 37.

Curtidos (Fábrica de)

D. Vicente Muñoz.

Granicionero

D. Baldomero Pallardó, plaza Constitución.

Harina (Molino de)

D. José Segura, Mayor, 1.

D. Pascual Gil, Mayor, 33.

Herrería

D. Antonio García, Benlliure.

Horno

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

Juguetería (Fábrica de)

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

D. Salvador Martí, Mayor, 3.

Torrería, Pasamanería
y Fábrica de Juguetería
Vicente Lino Navarro
Calle Mayor ALACUAS

D. José Mompó, Fábrica de juguetería.

Médico

D. Federico Peiró, Mayor, 1.

Nececeras (Fábrica de)

Sres. Tárrega Hermanos, San Jerónimo, 14.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Vicente Ubeda, San José.

D. Miguel Tárrega Catalá, San Hipólito, 19.
D. Vicente Roselló, Padre Guillén, 16.
Varillajes para sbanicos (Fábricas de)
Sres. Ferrer Pablo y C.^a, San Hipólito, 9.
D. Francisco Catalá, San Jerónimo, 40.

Aldaya.—Lugar con Ayuntamiento de 3.256 habitantes, a dos kilómetros de Torrente y siete de Valencia. Fiestas el 6, 7 y 8 de Agosto. Produce aceite, algarrobas, cebollas, vino y cáñamo. Norte de Valencia a Utiel; a un kilómetro se puede utilizar el tranvía eléctrico a Valencia y Torrente.

Alpargatería

D. Pascual Diego Casanova.

Baldosas hidráulicas (Fábrica de)

D. Valentín Ferrandis, Cuadrat.

Bastidores y juguetería de madera

(Fábrica de)

Hijos de Enrique Iglesia, Cuadrat, 6.

Boquillas

Fábrica de Boquillas y Petros de Huala y Catalá
y varillajes para sbanicos
NAVARRO Y COMP.^a

Remedio, 22 ALDAYA

Carpintería

Sres. Folgado y Bonet, Cuadrat, F.B.

Carros (Constructores de)

D. Miguel González León, San Francisco, 28.

Comestibles (Comercio de)

D. Esteban Folgado, Mayor, 28.

Banisterías

D. José Taberner, Pelota, 7.

D. Olegario Taberner, San Francisco, 28.

D. Vicente Albiñana, Iglesia.

Granicionero

D. Cayetano Taberner Añón, Mayor, 2.

Hornos

D. José Mas, Iglesia, 24.

D. José Mateu, Mayor, 31.

Juguetería (Fábrica de)

D. Antonio Catalá, Iglesia, 39.

Juguetería de madera (Fábrica de)

D. Francisco Alfonso, Iglesia, 42.

Nececeras (Fábricas de)

D. Francisco Ferrandis, Iglesia.

D. Ricardo Ferrandis, Iglesia, 25.

Sres. Ros Hermanos y Montesinos, Cuadrat.

Serrería mecánica de pasamanería

y paquetería

D. Manuel Nohales, Huertos.

Serrería de Madera para varillajes

Sres. Andrés Hermanos, Cuadrat, 4.

Serrerías mecánicas

Eduardo y Vicente Vilanova, Alacuas, 3al 13.

Sres. Folgado y Bonet, Cuadrat, F.B.

Sres. Vilanova y Pinazo, Tejares.

Sociedades

Centro Obrero, Vicente Mateu, Mayor.

Cooperativa Obrera.

Torrería en madera

D. Vicente Albiñana, Cuadrat, F.B.

Varillajes para sbanicos (Fábricas de)

D. Cayetano Folgado, Acequia, 9.

L'ACTIVITAT COMERCIAL

Hem agrupat per grans àrees els diversos oficis posant-li al conjunt un únic títol. En cadascun dels oficis anomenem les persones que hi apareixen pel seu nom i cognom i en alguns casos fem alguna *addenda* per facilitar la comprensió, bé del mateix ofici o bé d'alguna repercussió social que hem considerat adient.

CALCER

Espardenyers. Vicente Portalés apareix a l'anuari per primera vegada en 1929.

Sabateria. José Luis.

COMESTIBLES

Alcohols. Segons les dades que apareixen en els anuaris aquesta activitat comença en 1899 i es manté la seua continuïtat com a mínim fins a 1914, sent els propietaris els germans Vento i tenien el negoci al carrer Sant Josep.

Cafés. Vicente Luis apareix relacionat l'any 1929. Podem considerar-lo com un indicador de l'augment de benestar de la població que va a poc a poc deslliurar-se de l'auto abastiment en el consum familiar. També podem atribuir a aquest ofici afavorir les relacions socials entre els habitants del poble.

Carns i tractants de carn. En 1879 sols s'assenyala a Pascual Andreu Cervera. En 1911 hi ha 4 establiments: Francisco Andreu, Pascual Mariner, Vda. de Mariano Peiró i Francisco Ros. En 1933 hi ha dos noms més, Pascual Cervera i Francisco Ros. El cognom Andreu es manté fins a 1914; en aquest anuari apareixen les següents adreces: Francisco Peiró (carrer Major) Pascual Cervera (carrer Carnisseria), Vda. de Miguel Peiró. (carrer del Forn), Francisco Ros (carrer de les Eres). L'aparició de cambres frigorífiques significà un gran avanç per a aquesta professió.

Colliter d'olives. En 1914 apareixen els següents colliters: Vda. de Ramón García (carrer de la Séquia), Hijo de L. Medina (carrer Major), Vicente Palop (carrer Major). La presència d'aquest tipus de collita al poble ens indica que una part important del territori era secà.

Colliter de vins. Vicente Medina des de 1879 fins a 1900. És evident que hi havia vinyes a Alaquàs la qual cosa corrobora que una part del territori era secà.

Fàbrica de conserves. Pedro Díez des de 1921 tenia el despatx al carrer Cirilo Amorós núm. 10 de València. És una indústria directament enllaçada amb la producció agrícola i va rebre una espenta important a principis del segle XX, per això no ens estranya que tinguera una oficina a València per facilitar les transaccions comercials.

Forners. José Forriol, carrer del Forn; Manuel Martí, carrer Verge de l'Olivar; Salvador Martí, carrer Major 3; Francisco Ros, Salvador Ros, carrer Carnisseria; Purificación Forriol, Manuel Forriol, carrer Major; i Roberto Ros.

Fruiteries. Antonia Alfonso, José Beltrán. Podria incloure's possiblement amb les Tendes, d'acord amb el concepte actual d'aquesta activitat, per aquest motiu les hem inclòs en aquest apartat.

Fruits de la terra. Eugenio Benavent. L'hem inclòs en aquest apartat de Tendes, d'acord amb el concepte actual d'aquesta activitat però també podrien considerar-se comerciants de fruites dedicats a relacionar els llauradors amb les tendes i distribuïdors.

Grans i cereals. Fernando Ros. Podria incloure's possiblement amb les Tendes però també com oficis dedicats a la compravenda de tota mena de grans.

Moliner. Vicente Ros (carrer de la Séquia), Pascual Gil (carrer Major 33), José Segura (carrer Major 1), José Ferrando, Terencio Palop, José Palop (carrer Carnisseria).

Pernils i cansalades. Francisco Andreu.

Peixateria. Maria Barberá.

Ramaders. Joaquín Alcázar, Francisco Besó, Francisco Besó R., Daniela Bolinches, Francisco Forment, José Palop, José María Planells.

Salsitxer. Pascual Andreu.

Tendes. L'any 1879 hi apareixen dos tendes corresponents a Salvador Estrades i Manuel Forios Ros seguint la descripció al llarg dels anys. Trobem que l'anuari corresponent a 1929 és l'anuari que més tendes arreplega fent un total d'11 corresponents a Cayetano Alfonso, José Andreu, José Beltrán (carrer Benlliure), José Ferrer, Elías Fonet, Rafael Lengua, Vicente Orengo, Manuel

Gairega, Juan Alós, Ramón Alós, Francisco Martínez i Rosendo Martí. L'any 1914 i 1921 apareixen les següents tendes amb les seues adreces: Vda. de Francisco Forment (carrer del Forn), José Fort (carrer Major), José Palop (carrer Carnisseria), Vda. de Mariano Segura (carrer Real) Francisco Tárrega (carrer Sant Jeroni), Hija de A. Vento (carrer Desapareguts).

Vins al per major. Isidro Martí Martínez, Ramón Peris Villanova, Bibiano Ruíz Garcés, Luis Medina, Miguel Alfonso, Hijos de Luís Medina, Vicente Palop, Miguel Palop.

Xocolates. És un producte que es fabrica durant tot el període estudiat, inicialment José González Belloque i Miguel Moltó, afegint-se en anys posteriors altres empresaris; Miguel Montoro (segurament es correspon amb Moltó), Francisco Aguilar, Francisco Ferrer, Francisco González, Joaquina Medina, Vda. de Miguel Montoro i Francisco Palop. Es tracta, junt amb les conserveres, d'empreses d'alimentació que elaboraven articles de consum més sofisticats que els ordinàriament emprats en una residència familiar generalment cuinats per les mestresses de casa.

En el sector primari, agricultura, ramaderia i indústries derivades, a penes va presentar, en general, variacions significatives durant el darrer terç del s.XIX excepte per al sector taronger que va experimentar un impuls considerable i la vinya que experimentà un retrocés important²⁶.

FUSTA

Ebenisteria. Francisco Forment (carrer S. Hipòlit), Enrique Gil (carrer Benlliure). Com hem comentat en altres llocs els fusters van especialitzant-se en la fabricació de mobles i aquest és un cas paradigmàtic.

Fàbrica de mobles. Benedito y Llopis hermanos, Enrique Gil, Salvador Soriano.

Fàbrica de necessers. Hermanos Tárrega (carrer S. Jeroni 14).

Fusteries. En 1908 apareix Francisco Legua mantenint-se fins a 1910 que apareix junt a Francisco Casabán i en 1930 ix per primera vegada Carlos Gil.

Llits de fusta. En 1930 es nomenen José Castelló, Francisco Forment, Salvador Soriano i en 1933 s'hi afegix Vicente Luís. Com hem comentat en altres llocs

²⁶ TUNÓN DE LARA M.: *El movimiento obrero en la Historia de España*. Ed. Taurus, Madrid, 1972, p. 305

els fusters van especialitzant-se en la fabricació de mobles i aquest és un cas paradigmàtic.

Magatzem de fustes. Josefa Fairega.

Mobles corbats. Matías Llop.

Taules. Salvador Andreu, Enrique Peiró.

Serradors. A partir de 1929 n'apareixen dos, María Martínez i José Roselló. L'aparició d'aquest tipus de treball guarda relació amb la major demanda de fusta per part dels fusters, molts d'ells dedicats ara a la fabricació de mobles i, per tant, a la transformació de la fusta com a matèria primera que aconseguien directament dels serradors.

Torneries de fusta. José Barberá, Blas Catalá, Francisco Catalá, José Fairega, Cándido Ferrer, Fabián Ferrer, José Ferrer, Manuel Ferrer, Elias Forment Francisco Forment, Francisco Luís, Vicente Luís, Vicente Luís Navarro, Francisco Peiró, Francisco Palop, Salvador Soriano, Salvador Torment (segurament Forment), Francisco Viedo, Francisco Ferrer (carrer de les Eres 14), Francisco Peiró (carrer Verge de l'Olivar 10), Manuel Ferrer Catalá (carrer S. Hipòlit 19), en l'anuari de 1922 canvia l'adreça al carrer S. Josep 4, Vicente Roselló (carrer Pare Guillem 16). José Castelló, Miguel Tárrega Catalá.

Ventalls. Vicente Useda (possiblement Usedo) (carrer Carnisseria 16).

Varetes de ventalls. Ferrer Rubio y Cia (carrer S. Hipòlit 9), Francisco Catalá (carrer S. Jeroni 40).

TELES I ADOBADORS DE PELLIS

Fàbrica de teixits. Hijos de Miguel Gil, Vicente Ronda (metàl·lics).

Blanqueria. Francisco Bon, Bartolomé Marco, Vicente Muñoz. El tractament de les pells d'animals comporta que hi havia un mercat no desdenyable perquè hi ha tres persones dedicades a este menester que aparentment no guarden relació familiar entre elles. Cal pensar que el calcer era un dels consumidors d'aquest material que a poc a poc va substituint l'ús de l'espert.

Tapisseria. Enrique Gil.

Teixidor. Ramón Segura Serrano, Tomás Serrano Peris, Manuel Taberner Martínez.

Teixidor de llenç. Francisco Gallardo Andrés.

Teixits. Francisco Campos, Vicente Ferrer, Semper Dutries y Cia.

TERRISERS

Fàbrica de teules. Elías Forment.

Terrissers. Amb aquesta denominació s'integren les activitats dels ollers i altres relacionades amb la indústria de la ceràmica. En 1879 n'apareixen 8 corresponents als següents propietaris: Francisco Barberá Soriano, Vicente Barberá Soriano, Tristania Barberá, Francisco Gil Soriano, Mateo Gil Soriano, Paulino Gil Soriano, Francisco Llácer Barberá i Miguel Llácer Casados que es mantenen fins al 1888; després hi ha uns anys sense informació reapareguen en 1899 Paulino Gil i Tomàs Gil. Posteriorment, s'afegixen Hermanos Barberá en 1904 i Miguel Tárrega en 1909. En 1914 Vicente Tárrega té la seua fàbrica ubicada al carrer S. Josep i en 1921 Miguel Barberá tenia la fàbrica al carrer Benlliure 35. Al final del període estudiat en trobem 7 ollers corresponents als següents empresaris: Barberá hermanos Miguel i Vicente Fairega (Tárrega?), Emilio Gil, Tomás Gil, Miguel Llácer i Francisco Serrano.

TRANSPORT

Albarder (guarnimenter)²⁷. Francisco Forment, Baldomero Pallardó (pça. Constitució). És una professió directament relacionada amb els Ormejadors.

Carros. L'anuari de l'any 1921 arreplega el nombre màxim de constructors de carros, relacionant-ne 4: Luís Alós, Sebastián Alós, Vicente Alós, Vicente Ferrís. Des de l'inici del període estudiat apareix la família Alós Prósper com a constructors de carros. En 1914 apareixen les següents adreces: Luis Alós (carrer Major 40), Sebastian Alós (carrer Ollers), Vicente Ferrís (carrer de les Eres). En 1921 es modifiquen algunes adreces: Sebastián Alós viu al carrer Forners 12, Vicente Alós al camí de Torrent i Vicente Ferrís al carrer del Convent.

Ormejadors²⁸. Es recullen a partir de 1929 sent els següents: Luís Alós, Sebastián Alós, Vicente Alós, Vicente Ferrés (possiblement Ferrís) i Gaspar Sans. Aquesta professió guarda una relació molt estreta amb la fabricació de carros

²⁷ Aquest ofici proporcionava el conjunt de corretges, collar brideset. Que hom posa a un cavall.

²⁸ Professionals que aparellen o preparen tot el necessari per al camp, els carros i els cavalls.

i la ramaderia, per tant, l'increment de producció de carros així com l'augment del transport que emprava cavalleries, comportaren també un increment en el treball d'aquest ofici.

Lloguer de carros. Fins a 1898 apareixen Francisco Estrada i Mariano Segura. Desapareixen en els anuaris posteriors.

ALTRES

Barbers. En 1911 els barbers que nomenen són José Beltrán, Pascual Palacios, Joaquín Cervera i en 1933 únicament apareix Enrique Catalá.

Càmbres frigorífiques. Es relaciona com activitat a partir de 1933. Considerem que es tracta d'un bon indicador del benestar de la població.

Carboneria. Es relaciona per primera vegada en l'anuari de 1929 a Matías Palop. A principis del s. XX era normal l'ús del carbó per a cuinar o calfar-se, sent molt característic de l'època la presència en les cases de les conegudes taules «camilla» que aprofitaven la calor de les brases.

Comerciant. Mariano Aguilar fins a 1898, a partir de 1899 Francisco Casted.

Drogueria. Fabián Caballero, Porcar SL.

Envasos per fruites. Pedro Díez. És el propietari de la conservera.

Estanc. Vicente Portolés (carrer de les Eres).

Fàbrica de culleres. Miguel Tárrega (carrer Benlliure 16) i Paulino Peiró (carrer Benlliure 37) des de 1921. Ens crida l'atenció que a un poble tan menut hi haguessen dos indústries dedicades a la fabricació de culleres.

Fàbrica de joguines. Bautista Carceller, Vicente Cervera, José González, Gil Melchor, Alfredo Mompó, José Ronda, Pedro Vicente, José González C., Francisco Lino, Francisco Usedo, Vicente Lino Navarro (carrer Major), José Mompó. Es tracta d'una indústria particular i directament relacionada amb el consum dels més menuts de les cases.

Fàbrica de panderetes. Alfredo Mompó.

Ferrer. Francisco Martí Belloch apareix des de 1879 a 1898, Salvador Martí,

Ramón Martí, Antonio García (carrer Benlliure), Vicente Boscá, José Martí, Vicente Martí, Vicente Miret.

Manyeria. En 1921 apareix Juan Alabau (carrer Benlliure) fins a 1933 i Francisco Martí. (carrer S. Jeroni 2) que ja no torna a aparèixer després de 1922 i des de 1929 també apareix Pedro Díez.

Merceria. María Alfonso, Francisco Morera, Balbino Peiró, Enrique Peris.

Niquelador. Vicente Úbeda (carrer S. Josep).

Palleter. José Ibor.

Posada. José Sena (carrer Major).

Quincalleria. Benedicto Pedro.

Tavernes. Mariano Martínez Soriano (carrer Major), Vda. de Mariano Segura (Camí Real).

En els anuaris de 1914 i 1922 apareixen les adreces de molts dels implicats en els oficis descrits, en eixe cas nosaltres hem incorporat al costat del nom de la persona o del negoci implicat les adreces corresponents.

Durant el període estudiat observem a Alaquàs els mateixos canvis que ocorren en l'agricultura a Espanya en l'àmbit general²⁹, així el retrocés en el conreu del forment i l'avanç del corresponent a oliveres, vinya i tarongers suposa un canvi important per a l'agricultura. Hem de considerar que en el Cens de 1860 aproximadament el 20% de la població activa d'Alaquàs tenia com a primera ocupació l'agricultura. A més a més, la utilització de noves ferramentes per a treballar el camp així com l'inici de l'ús d'agents nitrogenats per a adobar els camps provoquen un gran avanç en la productivitat del camp. Per això, trobem nous oficis com són, colliters de fruita, fabricants d'envasos per a fruita, fruiteries, grans i cereals, fàbrica de conserves, etc.

També el sector de la fusta experimenta un gran desenvolupament sobretot a principi del segle XX i comença a ser rellevant el sector del moble apareixent noves ocupacions com, ebenista, fuster, emmagatzemador de fustes, torners de fusta, fabricants de mobles corbats, fabricant de necessers, fabricant de *palmitos*, etc.

²⁹ TUNÓN DE LARA M.: *El movimiento obrero en la Historia de España*. Ed. Taurus, Madrid, 1972, p. 255

Un altre sector a destacar per la seua interacció social és l'aparició de les tavernes, els cafés o la posada que comencen a tindre una presència interessant des del principi del segle XX.

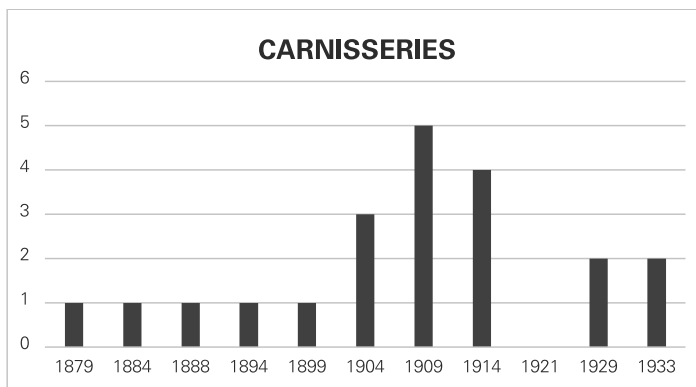
PROFESSIONS PER QUINQUENNIS

Per tal d'observar l'evolució al llarg del temps, hem representat quantitativament per quinquennis les professions més rellevants, que prèviament hem agrupat, com són per exemple: *Aceite y vinagres*, *Ultramarinos*, *Comestibles*, *Abacería*, com a tendes; també hem comptabilitzat junts els productors de vins i els venedors de vins a l'engròs.

CARNISSERIES

Les carnisseries presenten una certa estabilitat en nombre sent en 1909 quan hi ha un màxim de 5 carnisseries. Això no obstant en el segle XX hi ha variacions en el nombre que podrien atribuir-se a una falta d'informació per part de les guies comercials, algun tancament del negoci o a altres causes. En qualsevol cas, el que hi haja major nombre de carnisseries pot indicar que la població té més ingressos i pot destinar part d'ells al consum de carn, la qual cosa beneficia i diversifica l'alimentació i el benestar del poble.

Anys	1879	1884	1888	1894	1899	1904	1909	1914	1921	1929	1933
Total	1	1	1	1	1	3	5	4		2	2

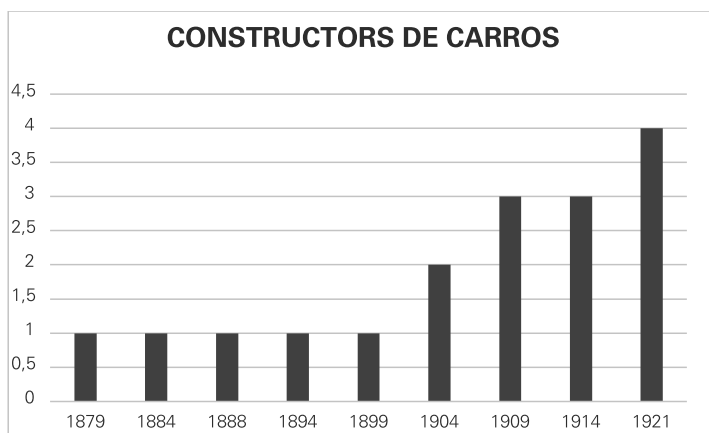

Gràfic 1. Carnisseries

CONSTRUCTORS DE CARROS

Respecte del transport hem de dir que durant tot el període contemplat del s. XIX només hi ha un constructor de carros per a tot el poble. La fabricació augmenta considerablement a partir de l'inici del s. XX, concretament en 1904 apareixen registrats 2 constructors arribant a un màxim de 4 fabricants de carros l'any 1921, la qual cosa pot significar un augment de l'intercanvi comercial i la necessitat de disposar d'un transport de mercaderies més adequat a les necessitats del moment.

Anys	1879	1884	1888	1894	1899	1904	1909	1914	1921
Total	1	1	1	1	1	2	3	3	4

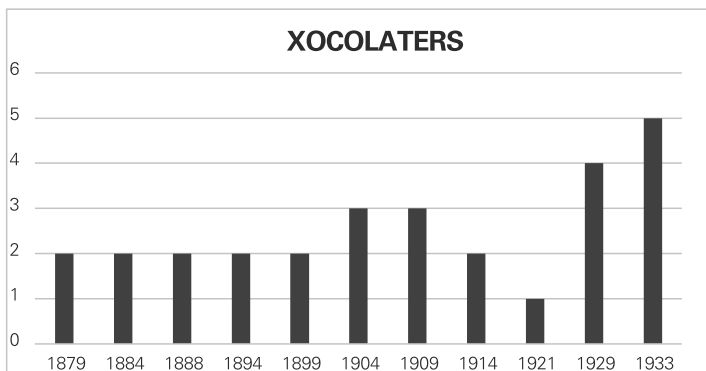

Gràfic 2. Constructores de carros

FÀBRriques DE XOCOLATE

En tot el període corresponent al s. XIX trobem 2 fàbriques de xocolata. A partir de principis del s. XX augmenta el nombre de fàbriques arribant a un màxim de 5. Es tracta d'un aliment especial que no entra en el que podríem considerar imprescindible per a una dieta mínima d'aliments bàsics, és a dir que podem considerar-lo un aliment gourmet. Una vegada més, l'augment de producció apunta a unes majors relacions comercials així com un augment del mercat i del consum d'aquest aliment sofisticat i deliciós.

Anys	1879	1884	1888	1894	1899	1904	1909	1914	1921	1929	1933
Total	2	2	2	2	2	3	3	2	1	4	5

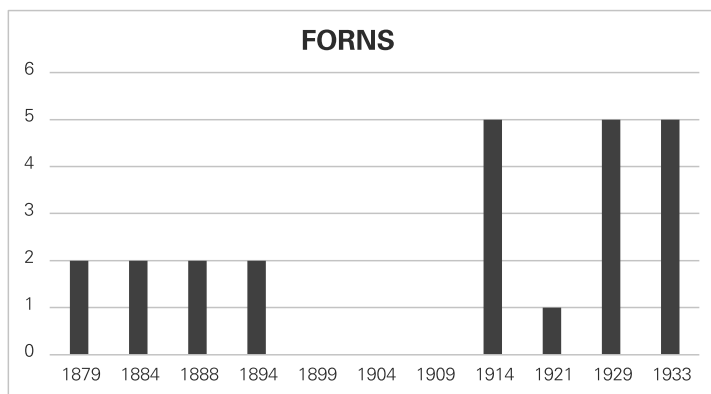

Gràfic 3. Xocolaters

FORNS

Els forns passen de 2 a 5 durant el s. XX indicant de nou un augment de treball en aquesta activitat tan important des del punt de vista d'una millora en l'accés de la població a tots els derivats de la farina, el forment i els dolços. Per tant augmenta l'activitat i augmenta el comerç i la dinàmica econòmica general de la població.

Anys	1879	1884	1888	1894	1899	1904	1909	1914	1921	1929	1933
Total	2	2	2	2				5	1	5	5

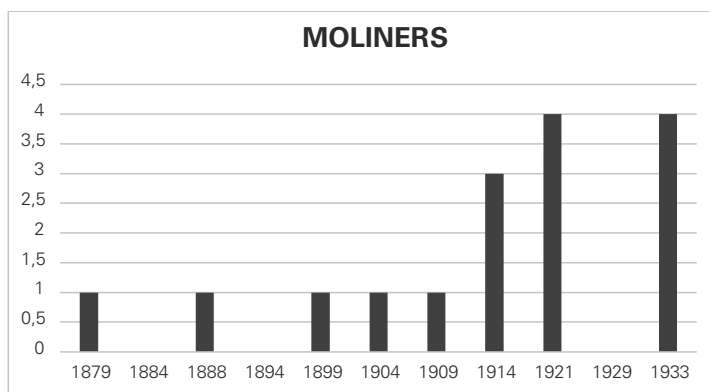

Gràfic 4. Forns

MOLINERS

Respecte dels moliners nosaltres hem agrupat els productors de farina i els moliners per entendre que es tracta del mateix ofici. De nou trobem una estabilitat en el nombre d'establiments durant el període del s. XIX estudiat, observant-se un increment a partir de 1914 i presentant un màxim de 4 moliners a partir de 1921. En este ofici com en altres hi ha anys que l'anuari no dona dades, bé perquè no les ha aconseguides, bé per altres raons, ara bé si en anys posteriors apareixen, com en este cas, el mateix nombre de moliners això vol dir que es manté viva l'activitat durant els anys en els quals no hi ha informació. En particular veiem que en 1933 també hi havia 4 moliners igual que en 1921.

Anys	1879	1884	1888	1894	1899	1904	1909	1914	1921	1929	1933
Total	1		1		1	1	1	3	4		4

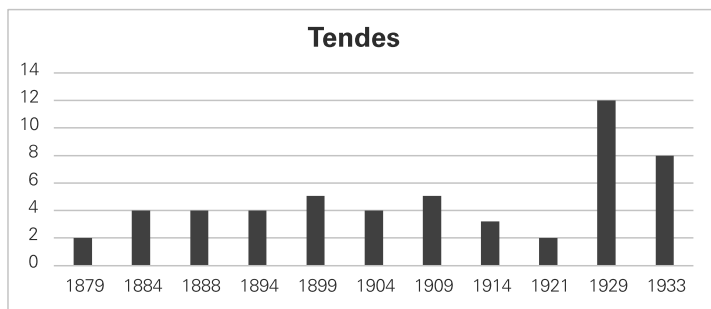

Gràfic 5. Moliners

TENDES

La tendència fins a 1921 és més o menys estable, però s'observa un elevat augment a partir de 1929. Segurament la quantitat de tendes degué conservar-se alguns anys més, però les dades que apareixen en 1933 presenta 4 tendes menys respecte a 1929.

Anys	1879	1884	1888	1894	1899	1904	1909	1914	1921	1929	1933
Total tendes	2	4	4	4	5	4	5	3	2	12	8

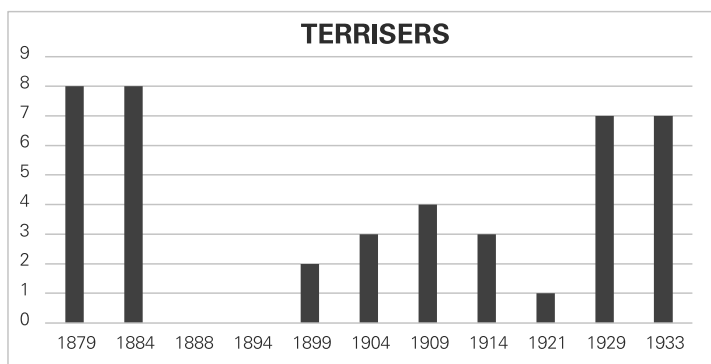

Gràfic 6. Tendes

TERRISSERS

L'evolució que presenta l'ofici de terrisser al llarg del s. XIX és estable al voltant de 8 peroleries. Però observem que durant el període de 1899 a 1921 la informació donada pels anuaris i les guies comercials sembla irregular, en 1899 apareixen recollides 2 i és a partir de l'any 1904 quan es recullen 3 o 4 peroleries, cas excepcional són les dades de l'any 1921 que només en registra 1, passant a partir de l'any 1929 a 7 peroleries. La qual cosa ens fa pensar que es tracta de fàbriques antigues que no foren registrades durant els anys anteriors, per motius desconeguts per a nosaltres, però que en realitat eren fàbriques on probablement treballaven els hereus dels propietaris originals.

Anys	1879	1884	1888	1894	1899	1904	1909	1914	1921	1929	1933
Total	8	8			2	3	4	3	1	7	7

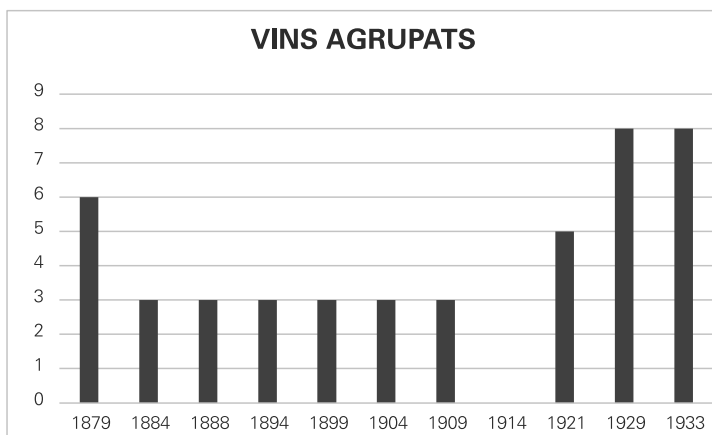

Gràfic 7. Terrissers

VINS

Hem agrupat colliters de vi i venda de vins. Observem que en 1879 hi ha una major activitat en vins respecte dels quinquennis posteriors del s. XIX, segurament és conseqüència dels últims impulsos rebuts per aquesta activitat com a conseqüència de l'epidèmia de fil·loxera que va patir França al voltant de 1850 i de la que es va beneficiar la vinya espanyola. Això no obstant, des de 1892³⁰, entre l'extensió de la fil·loxera a Espanya i la denuncia per França del tractat de comerç, el sector vinícola va sofrir un important retrocés. En canvi l'augment d'activitat durant el s. XX cal atribuir-lo a altres condicionants, nosaltres creiem que una part important del desenvolupament d'aquesta activitat i també d'altres, estigué molt influenciada per la primera guerra mundial dels anys 1914 a 1918 i en la qual Espanya no va participar transformant-se en un país productor i exportador cap a la resta d'Europa. El sector agrari corresponent a les produccions de secà, com són, els cereals i l'oli van obtindre grans beneficis durant la contesa, en canvi el sector taronger va frenar les exportacions per l'augment de costos i per no considerar-se un article de primera necessitat.

Anys	1879	1884	1888	1894	1899	1904	1909	1914	1921	1929	1933
Total	6	3	3	3	3	3	3		5	8	8

Gràfic 8. Vins agrupats

³⁰ TUNÓN DE LARA M.: *El movimiento obrero en la Historia de España*. Ed. Taurus, Madrid, 1972, p. 306

CONCLUSIONS

En general si revisem les dades corresponents al s. XIX i les comparem amb les corresponents al s. XX s'observa una millora considerable a mesura que avança el temps, tant en la manera de viure de la gent, com en l'augment del moviment de l'economia derivada de l'increment del comerç de la vila i de la indústria. S'observen millores relacionades amb el transport, com és la construcció de carros o el desenvolupament d'altres indústries, unes de tipus tradicionals com podrien ser les ollerries, els molins o indústries auxiliars com els ferrers que augmenten en nombre, o altres com indústries de nova implantació com són les de teixits, alcoholos o indústria tartàrica que abans no existien.

Les guies corresponents al s. XX tenen més informació d'Alaquàs que les corresponents al final del s. XIX, potser per l'augment d'activitat del poble o per un augment de l'interés sobre aquest tipus d'informació a escala general.

No ens atrevim a donar una explicació general sobre les causes que afavoriren enlairament de l'economia que es desprén de la informació obtinguda dels anuaris i guies, però considerant les informacions proporcionades per Enric Juan, coneixedor impagable de la història d'Alaquàs, aquest desenvolupament segurament guarda una relació directa amb la venda de les terres de conreu del senyor d'Alaquàs la qual cosa va afavorir la seua transformació. Els nous propietaris començaren a donar-li a l'economia una major vitalitat i moviment, al mateix temps que augmentaven el nombre de propietaris i es diversificaven els negocis.

Queda pendent d'estudi avaluar la repercussió sobre el comerç i la indústria del poble d'Alaquàs tant de la guerra de Cuba (1895-1898) com la de Filipines (1896-1898) i Marroc (1911-1927) que transcorregueren durant el període estudiat.

S'observa en els darrers anys estudiats una falta d'informació respecte d'algunes ocupacions, això pot atribuir-se a diverses causes: falta d'informació de l'empresa publicitària, desaparició de l'ofici o substitució per un altre, etc. Per exemple, comerciant, lloguer de carruatges, colliter d'oli, colliter de vins, etc. deixen de publicar-se durant els darrers anys.

En 1914 la guia comercial assenyala una posada que regenta José Sena al carrer Major. Suposem que el motiu més important per a l'existència d'una posada, té a veure amb la necessitat de proporcionar un lloc de descans per als visitants del poble, la qual cosa implica una major mobilitat com a conseqüència de l'increment de les relacions comercials.

L'aparició d'altres empreses com la indústria tartàrica, els cafés, les càmbres frigorífiques, la carboneria, la fàbrica de conserves, la fàbrica de culleres, les blanqueries, així com les fàbriques relacionades amb les joguines, les panderetes o la transformació de la fusta amb l'aparició de fàbriques de mobles, responen a canvis en la forma de viure i del consum dels alaquasers de principi del s. XX.

BIBLIOGRAFIA

	Anuaris Consultats	Pàgina	Editorial	Font	Guies
1879	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	1188	Madrid	BNE ³¹	Año 1 Bailly-Bailliere. 1879
1880	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	1424	Madrid	BNE	Año 2 Bailly-Bailliere. 1880
1881	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	1401	Madrid	BNE	Año 3 Bailly-Bailliere. 1881
1882	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	1476-	Madrid	BNE	Año 4 Bailly-Bailliere. 1882
1883	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	1602	Madrid	BNE	Año 5 Bailly-Bailliere. 1883
1884	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	1706	Madrid	BNE	Año 6 Bailly-Bailliere. 1884
1885	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	1707	Madrid	BNE	Año 7 Bailly-Bailliere. 1885
1886	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	1814	Madrid	BNE	Año 8 Bailly-Bailliere. 1886
1887	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	1827	Madrid	BNE	Año 9 Bailly-Bailliere. 1887
1888	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	1852	Madrid	BNE	Año 10 Bailly-Bailliere. 1888

³¹ BNE es refereix a la Biblioteca Nacional d'Espanya.

1894	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	2239	Madrid	BNE	Año 16. Bailly-Bailliere.1894
1898	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	2293	Madrid	BNE	Año 20. Bailly-Bailliere.1898
1899	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	2387	Madrid	BNE	Año 21. Bailly-Bailliere.1899
1900	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	2410	Madrid	BNE	Año 22. Bailly-Bailliere.1900
1901	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	2424	Madrid	BNE	Año 23. Bailly-Bailliere.1901
1902	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	2646	Madrid	BNE	Año 24. Bailly-Bailliere.1902
1903	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	2772	Madrid	BNE	Año 25. Bailly-Bailliere.1903
1904	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	2953	Madrid	BNE	Año 26. Bailly-Bailliere.1904
1905	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	344	Madrid	Roderic ³²	Año 27. Ed. Bailly-Bailliere
1906	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración	3656	Madrid	BNE	Año 28. Bailly-Bailliere.1906
1907	Anuario del comercio y de la industria, de la magistratura y de la administración		Madrid	Bivaldi ³³	Año 29. Ed. Bailly-Bailliere
1908	Guía comercial de Valencia y su provincia	396	Madrid	Bivaldi	Ed Bailly-Bailliere e hijos editores
1909	Guía comercial de Valencia y su provincia	406	Madrid	Bivaldi	Ed Bailly-Bailliere e hijos editores

³² Roderic es refereix a Repositori d'Objectes Digitals per a l'Ensenyament la Recerca i la Cultura (repositori institucional de la Universitat de València).

³³ Bivaldi es refereix a la Biblioteca Valenciana Digitalitzada.

1910	Guía comercial de Valencia y su provincia	400	Madrid	Roderic	Ed. Bailly-Bailliere
1911	Anuario del comercio y de la industria	3987	Madrid	BNE	Año 33. Bailly-Bailliere.1911
1914	Anuario de Batllés		Madrid	Bivaldi	Año 1. Ed Federico Batllés
1921	Guía comercial, industrial, profesional y territorial. Valencia, Alicante y Castellón de la plana	87	Valencia	Bivaldi	Rafael Pascual Lacasa
1922	Guía comercial, industrial, profesional y territorial. Valencia, Alicante y Castellón de la plana	87	Valencia	Bivaldi	Rafael Pascual Lacasa
1929	Anuario industrial y artístico de España	3036	Madrid	BNE	Ed. Rivadeneyra
1930	Imprenta Lucentum	466	Alicante	BNE	Guía industrial y artística de Levante: Albacete, Alicante, Castellón, Murcia, Valencia.
					Año 1930, pág 466. Ed. Rivadeneyra, Madrid.
1931	Anuario regional descriptivo, informativo y seleccionadd69 de la región de Levante, ed Anuarios regionales de España	168-	Madrid	Bivaldi	Ed. Rivadeneyra
	Guía industrial y artística de Levante: Albacete, Alicante, Castellón, Murcia, Valencia. Año 1931, pág 466. Editorial Rivadeneyra	466	Madrid	Bivaldi	Ed. Rivadeneyra
1932	Guía industrial y artística de Levante : Albacete, Alicante, Castellón, Murcia, Valencia	514	Madrid	Bivaldi	Ed. Rivadeneyra
1933	Anuario regional	4002		Bivaldi	